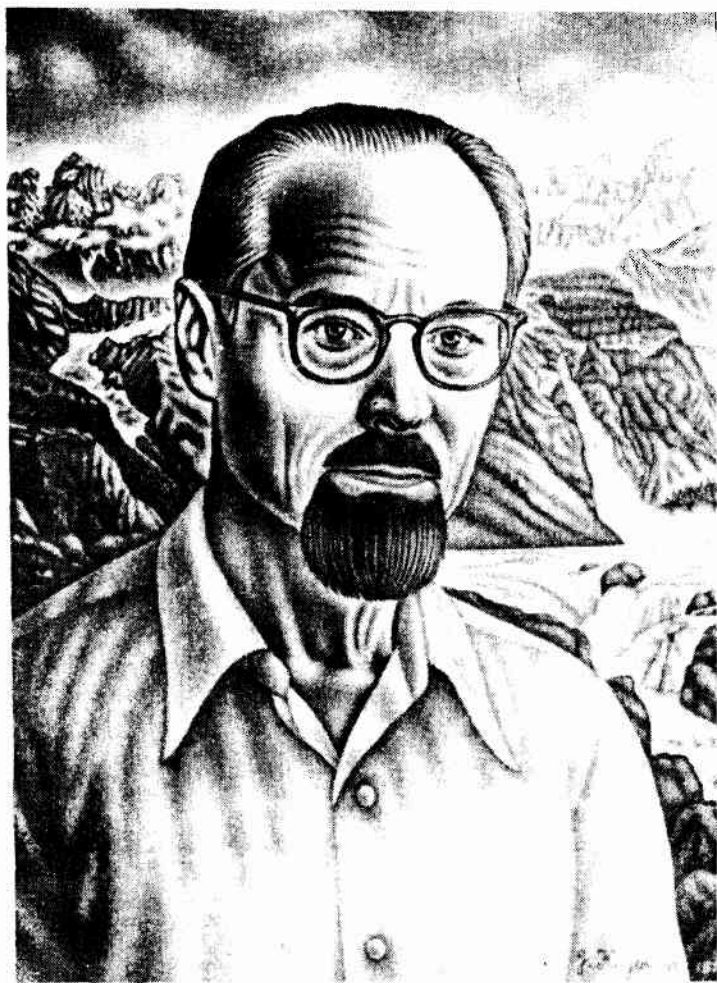

▲ З ВИРІО ЛІП

Професор
мистецтва

ІВАН КЕЙВАН

З Коломиєю або Коломиїщиною пов'язані відомі імена митців: Модеста Сосенка, Миколи Фляка, Юліана Крайковського, Василя Дадинюка, Ольги Дадинюк, Марії Сельської, Михайла Мороза, Наталії Стефанів, Степанії Стеців, Святослава Гординського, Мирослава Радиша, Івана Кейвана, Василя Петрука, Ярослава Лукавецького, Артема Курілюка, Петра Григорійчука, Ксена Кічурі, Ольги Онищук, Богдана Божемського, Ярослава Плав'юка Володимира Гришина, Юрія Черненка, Петра Сахра, Марти Томенко, Андрія Жука та інші.

У Коломиїській гімназії, де я вчився, серед моїх учителів було багато цікавих і відомих, як тоді казали, професорів. Дуже добре мені запам'ятався професор мистецтва Іван Кейван. Це був вимогливий, педантичний, але завжди справедливий викладач. Хочу коротко ознайомити нашу громадськість з цим видатним митцем.

Наш крайнин Іван Кейван народився 16 вересня 1909 року в покутському селі Карлові (тепер це с. Прутівка) Снятинського району. Він був першою дитиною у ремісника — столяра Миколи Кейвана. Потім народилися Василь, Марійка, Ганнуся, Володимир. Всі вони живуть до цього часу. Брати Василь та Володимир були учасниками Великої Вітчизняної війни (див. сімейне фото).

Малий Іван ріс серед чудової природи. Закінчив Карлівську сільську школу.

У 1919 р. за порадою Василя Стефаника батьки віддали його в Коломиїську українську гімназію.

Іван почав малювати: оформляв наочальні кімнати і кабінети, випускав сатиричні листки та карикатури на вчителів Б. Левицького («Штрауса») та Сатурського і інших. Закінчив Коломиїську гімназію у 1927 році. Цього ж та наступного років Іван Кейван був учнем мистецької школи О. Новаківського. Про цей період він пише 28 листопада 1987 р. в листі до коломиянина Михайла Хромея (далі буду цитувати І. Кейвана на підставі його листів до М. Хромея та брата — Володимира Кейвана — І. Р.): «На жаль, Новаківський хоча і був геніальним кольористом, я в нього нічого не навчився, бо бажав передусім

солідного рисунку (був з кості й крові графіком), коли цей геніальний митець особливо увагу звертав на кольорит. Все ж в нього я здобув мистецьку атмосферу».

З 1928 р. І. Кейван навчається на загальному відділі Краківської Академії мистецтв, яку закінчив в 1932 р. (див. фото за 1930 р.).

В цьому ж році для підвищення і удосконалення знань вступав у Варшавську Академію мистецтв, яку закінчив у 1937 р. Там він вчився малювання у професора М. Которбінського і спеціалізувався в артистичній графіці та в граверській техніці у відомих професорів: Червінського, Чайківського, Кулієвича та в т. зв. «гонорового професора» Варшавської Академії мистецтв Л. Вулчовського.

З 1932 р. Іван Кейван виставляв на виставках портрети, книжкову графіку, пейзажі, виступав в пресі зі статтями на мистецькі теми.

У 1933 р. польська поліція зробила обшук у його квартирі

та в домі батьків у Карлові і забрала написану ним «Історію Карлова» та проекти українських грошей, за що сидів у Коломиїській тюрмі разом з Францом Сабадашем (чоловіком коломиянки — народної майстрині Михайлини Сабадаш), а потім у Львівській тюрмі «Бригідки».

Ще навчаючись у Варшавській Академії мистецтв, І. Кейван одночасно студіював історію мистецтва та мистецтвознавства у Варшавському університеті. Вже тоді професори говорили, що «Кейван відзначається технічністю, маневреністю, що може конкурувати з машинною продукцією».

У Варшаві І. Кейван свою технічну майстерність у графіці проявив, коли малював проекти українських грошей для марб'ячної, як він вже тоді сподівався, української держави. Він виготовив банкноти по 10, 50 та 100 карбованців, а також 5 та 10 шагія. Проекти були в стилі українського барокко з помітним впливом художника Нарбута, який був великим ментором І. Кейвана. Навчаючись у Варшаві, І. Кейван двічі був ув'язнений у Львівську тюрму «Бригідки» та один раз у Варшавську тюрму. Про його арешти розповідали різні легенди. Ось як сам митець пише про це: «З покійним Францом (Франц Сабадаш — І. Р.) я сидів у Коломиїській тюрмі 1933 р. й напевно він оповідав «легенду» про мого арештування, а таких «легенд» кружало багато. Хоча всі пересадні й перекручені. Тим

то й жидофілами. Отже, я залишив есперанто вже в тюрмі, тому. Маю ще партію Василя Кузьмика з Видиньки вчителя музики й директора школи в рідному селі, але я той закинув есперанто... Всякі підручники й словники залишив у батьків і вони пропали у воєнній хуртовині. Пам'ятаю, може третину слів, бо решта змішувалася з іншими романськими мовами (італійською, французькою, т. д.). Все ж пам'ятаю декілька віршів... Пригадую... «Заповни Т. Шевченка... «Катерина Т. Шевченка. Пригадую теж «Гімн есперантиста». Решта все забув, як «зіорра»... Але й історично, що за той час можна було і власне привадище забути, коли б не живів його щоденник. Колись я нав феноменально пам'ять (як казали «старі діди»)».

21 вересня 1934 р. у с. Карлові відзначали тридцятиріччя заснування чи альби «Пролетар» (Ось як пише про нього І. Кейван: «Олівій цей добре пригадує, бо брав у ньому участь. Головою промови виступив дід Кирило Трильовський. Микола Кейван (мій далекий родич) парох в Бр., турах, вислав гілки примої, а «хлоп» Іван Сандуляк вже жив, бо помер у травні 1927 р.). Я був на похороні і тоді гарно промову виступив писемник Василь Стефаник і ще були два промовці: Іван Сандуляк (1848—1927) був не тільки послом до Галицького сейму, але був і послом та письменником, отже «хлоп» набіякий! В Карлівській читальні зберігався його портрет моєї роботи (теж В. Стефаника й М. Лисенка), хоча дуже смішно, що зберігався портрет Олівія (Стефаника) — в селі його імені в Снятині. В Карлівській був великий олівій портрет Т. Шевченка, що я його виконав 1942 р. і теж портрет Маркіяна Шашкевича та ще дещо. Напевно сьогодні з них ні сліду. В хаті О. Русина були портрети його дружини, родини Я. Пстрака, що якийсь час в нього проживав. В одному з портретів Пстрак не закінчив руку і О. Русин просив мене закінчити (1935 р.) але якось до того не дійшло».

«Що всі очі сумні, як у Стефаника, не знаю, бо мати Стефаника Оксана (донька Федора Кейвана), с двоюрідна (перва) сестра мого дядька Івана. Проти я вдався не в Кейванів, а в свою матір, що походила з Ілашуків — гугулів».

У 1936 р. І. Кейван разом з групою студентів Варшавської Академії мистецтв виїжджав у мистецьку подорож в Західну Європу, де знайомився з різними напрямками мистецтва. Із цієї подорожі належать олівій портрети відомих тоді людей українського генерала К. Тарнавського, митця В. Баняса.

Продовження на стор. 4.

▲ ІВАН КЕЙВАН У КОЛІ РОДИНИ (30-І РОКИ)

